

LEZERSKRING

Gerard JELLEMA
Voor de groep

Uitgeverij SWP, Amsterdam, 2009, ISBN 978-90-8850-008-4, 207 blz., 24,90 euro

De schrijver heeft een jarenlange ervaring als jeugdwerker in een buurthuis, waar hij clubs, inlopen ("loop maar eens gewoon langs") en vakantieactiviteiten organiseerde voor kinderen en tieners. Hij gaf bovendien schooldagcursussen en sociale vaardigheidstrainingen. Tegenwoordig is hij kwaliteitsmedewerker bij de welzijnsstichting Zebra, een organisatie voor een brede maatschappelijke ondersteuning, die opereert in verschillende wijken van Den Haag. Zebra zet zich in om de zelfstandigheid van mensen te vergroten, zodat zij later op eigen kracht kunnen functioneren in de maatschappij.

Dit boek is een praktische handleiding vol tips en ideeën over hoe je handelt als je 'voor de groep' staat. De auteur heeft een dubbel doel voor ogen: enerzijds miste hij zelf in het begin van zijn carrière een dergelijk boek en anderzijds wil hij zijn opgedane praktijkkennis niet teloor laten gaan. Teveel jeugdwerkers zijn praktijkgericht en komen er niet toe om hun bevindingen te bundelen en door te geven. Jammer, maar zo ging reeds veel waardevolle kennis verloren. Een opleiding of cursus zet de jeugdwerkers al aardig op weg, maar de echte praktijkkennis wordt op die manier gemist. Dit boek wil dit hiaat ondervangen door jeugdwerkers, vooral zij die nog niet veel ervaring hebben, concrete

ideeën of handvatten aan te bieden waarmee ze direct aan de slag kunnen. Meer ervaringsrijke jeugdwerkers krijgen een interessant aanbod aan vergelijkingsmateriaal.

Het boek richt zich op personen die activiteiten (inloop, club of cursus) organiseren met kinderen, zonder bijzondere gedragsproblemen, tussen vier en twaalf jaar. Het heeft niet de pretentie te zeggen hoe het moet, maar de schrijver wil weergeven hoe hij het zelf deed en dit kan een hulpmiddel zijn om uit te vinden hoe de lezer het zelf zou willen organiseren. De schrijver hoopt dat jeugdwerkers dankzij dit boek plannen maken en gericht aan het werk gaan, maar vooral dat zij plezier behouden in het jeugdwerk, door nooit op routine te gaan draaien. Dit kan door steeds bewust te zijn van het 'wat en waarom?' van de eigen werking.

De eerste twee hoofdstukken handelen over uitgangspunten die een jeugdwerker kan gebruiken om een eigen aanpak te ontwikkelen. De daaropvolgende vier hoofdstukken gaan over goede sfeer, communicatie, conflicten én straffen/belonen. De laatste twee hoofdstukken bevatten algemene tips en ideeën om programma's op te stellen.

Hoofdstuk 1 biedt een uitstekend kader om gericht aan het werk te gaan. Hierin worden

de vier principes besproken die de basis voor dit boek vormen: 'Kinderen zijn gebaat bij structuur en duidelijkheid', 'Kinderen zijn gebaat bij een positief zelfbeeld en zelfvertrouwen', 'Kinderen kunnen leren op de juiste manier te handelen in sociale situaties' en tenslotte 'Kinderen kunnen leren keuzes maken en de gevolgen daarvan accepteren'. In dit hoofdstuk is tevens de 'gedragscirkel' opgenomen, een model om het gedrag van kinderen bij te sturen. De gedragscirkel bevat vier elementen: gedrag (van het kind), reactie (van de omgeving), beeld (hoe het kind daarna tegen de situatie aankijkt) en gevoel (hoe het kind zich daarbij voelt). Het gevoel zal uiteindelijk bepalen hoe het kind zich verder zal gedragen. Er zijn zowel positieve als negatieve cirkels. De kunst is negatieve cirkels te voorkomen en positieve cirkels uit te bouwen. De auteur beschrijft beide methodieken uitvoerig en geeft daarbij heel wat voorbeelden.

Hoofdstuk 2 handelt over het ontwikkelen van een eigen stijl. Een eigen stijl wordt ontdekt door het vinden van antwoorden op vragen zoals: wat vind je belangrijk in het werken met kinderen? Wat zijn je sterke en zwakke punten? Wat heeft de groep waarmee je werkt nodig? Welke aanpak kies je en welke middelen ga je inzetten? Dit is een belangrijk hoofdstuk omdat zelfkennis de bakermat is van elke wijsheid. De eigen persoon inbrengen, is misschien wel het belangrijkste middel. De auteur gaat terecht uit van verscheidenheid, en zet de jeugdwerker aan om een persoonlijke stijl te ontwikkelen. Vanuit de wetenschap dat men als mens nooit af is, vraagt de auteur om te blijven nadenken en zodoende te blijven evolveren. Een eigen stijl bestaat uit 3 elementen: basis (eigen persoon en ideeën), aanpak en middelen. De auteur geeft schematisch een aantal dimensies weer, aan dewelke de jeugdwerker zijn ideeën over het werken met kinderen kan meten. De gehanteerde dimensies zijn: autonomie/structuur, proces/resultaat, persoonlijkheid/vaardigheden, ontspanning/uitdaging, warmte/zakelijkheid en aansturen/voorbeeld geven. De algemene boodschap luidt: blijf wie je bent, schep plezier in je werk, schep een eigen humor en

vergeet nooit dat je niet de populariteitspoll hoeft te winnen.

In hoofdstuk 3 stelt de auteur dat (een positieve en veilige) sfeer, communicatie, positieve aandacht en voorbeeldgedrag een goede basis vormen voor leuke en succesvolle activiteiten. Hij geeft heel veel tips en brengt de praktijk nadrukkelijk aan bod. Hij benadrukt het belang van structuur in de activiteit en bij jezelf. Dit komt de duidelijkheid in het werkveld ten goede. Het middel bij uitstek om structuur te verzekeren, is het instellen van duidelijke regels en het respecteren ervan. Straffen en belonen zijn belangrijke hulpmiddelen bij het aansturen van gedrag bij kinderen en jongeren. De auteur haalt vier vormen van beloning aan: positieve aandacht (complimenten), verantwoordelijkheid (vertrouwen), materiële beloningen (cadeaus) en extra activiteiten (vrije activiteiten).

De auteur gaat met de nodige omzichtigheid dieper en uitgebreid in op het fenomeen straffen. Hij hecht veel belang aan het wijs omgaan met straffen. De straf richt zich op een bepaald handelen en niet op de persoon. Straffen kunnen kinderen laten nadenken en confronteren met de gevolgen van hun gedrag. Een straf moet weloverwogen zijn en het moet duidelijk zijn waarom de straf gegeven wordt. Kinderen moeten iets leren uit een straf. Een straf zorgt ervoor dat de groepsleider niet moet blijven waarschuwen, maar de situatie kan doorbreken. Een wederdienst als straf laat het kind toe om het goed te maken. Je kan een kind ook uit een activiteit halen of schorsen, maar dan mag de band niet doorbroken worden. Ook gesprekken met ouders kunnen de situatie ontspannen. Soms kan men het niet alleen en dient er hulp van anderen ingeroepen te worden. Nooit mag men zich laten verleiden tot fysiek geweld.

Soms helpt 'straffen en belonen' niet en treden er toch conflicten op. Conflicthantering is een belangrijk leerproces. Het oplossen en voorkomen van problemen, zijn belangrijke (aan te leren) vaardigheden voor kinderen. De auteur stelt een driestappen-methode voor om vervelend gedrag een halt toe te

roepen. Deze vertrekt vanuit de zelfkracht van het kind (de eerste twee stappen), en pas als het niet lukt, mag de hulp van de leiding (de derde stap) ingeroepen worden. De drie achtereenvolgende stappen zijn: negeren, (assertief) optreden (onderhandelen) en tenslotte de leiding aanspreken.

Hoofdstuk 7 gaat in op het belang van doelstellingen en geeft tips voor een goede voorbereiding en uitleg, programma's, leeftijd, jongens en meisjes en voor- en nabespreking. Vervolgens worden specifieke aanwijzingen voor inloopactiviteiten, clubs en cursussen aangereikt. Hoofdstuk 8 behandelt mogelijke activiteiten. Het is een aanzet om uit te breiden met eigen ideeën. De auteur geeft tevens allerhande tips, ideeën en bronnen bij de verschillende activiteiten. Hij heeft het achtereenvolgens over spelvormen, creatieve vormen, belevingsactiviteiten (theater, dans en muziek), kookactiviteiten en tenslotte een aantal overige ideeën.

De leesbaarheid van dit boek is optimaal. De bladspiegel is heel verzorgd. Hier geen overvolle pagina's, maar wel 'ruimte tussen de regels'. Elk hoofdstuk wordt ingeleid en

afgesloten met een korte samenvatting. Het boek is doorspekt met veel voorbeelden, die de link met de praktijk maken. Het boek bevat een bondige literatuurlijst en verwijzingen naar interessante websites. Werken met kinderen leer je alleen in de praktijk, zegt de auteur. Het hoeft ons dan ook niet te verwonderen dat hij met enige schroom zelf een 'theoretisch' werk voorstelt. Zijn theorie is echter geen droge 'ivorentoren' materie, maar ervaringskennis die gedeeld wordt en de lezer aanzet tot nadenken over de eigen werkwijze. De auteur wil zijn kennis niet opdringen, meer nog, hij excuseert zich bijna voor de eerste twee hoofdstukken die handelen over uitgangspunten. Deze schroom hoeft echter niet! Een echte praktijkmens weet dat je steeds met een doel voor ogen dient te werken. En zei E. Fromm trouwens niet dat je zonder kennis van zaken niet echt kunt liefhebben? Voor de praktijkmensen nog dit: dit is geen belerend maar een bijlerend boek, dat toelaat de eigen werking af te toetsen.

Noël De Rycke

J.H.M. Mooren
Geestelijke verzorging en psychotherapie

Uitgeverij de Graaff, Utrecht, 2009, ISBN 978-90-77024-27-0, 96 blz., 15,75 euro.

"Geestelijke verzorging en psychotherapie" is een boekje in pocketformaat en ook nog eens vrij dun (96 pagina's). Deze derde heruitgave behandelt het onderscheid tussen geestelijke verzorging en psychotherapie. Deze 2 werkvelden of 'beroepssoorten' kennen weliswaar een belangrijke overlapping, maar ook een eigen dynamiek en evolutie. Die evolutie werd de voorbije decennia sterk beïnvloed door processen van deconfessionalisering, ontkerkelijking en ontzuiling. Het levensbeschouwelijke is daarbij tot de private sfeer teruggedrongen. Tezelfdertijd kende de psychotherapie een ongekende vlucht. Hierdoor leek het 'erfgoed' van de zingeving

onbeheerd te zijn achtergelaten. Daar lijkt nu verandering in te komen. Door een herprofessionalisering van de geestelijk verzorgenden en door de interesse die therapeuten nu wél weer lijken op te brengen voor levensbeschouwing en zingeving.

In een kort intermezzo wordt stilgestaan bij de evolutie van de begrippen 'zielzorg', 'pastoraat' en 'geestelijke verzorging'. De auteur distilleert uit het veranderend gebruik van deze begrippen een verschuiving van een oriëntatie op Duitstalige literatuur ('Seelsorge') naar Amerikaanse literatuur ('pastoral care').